

Beslisnota voor de raad

Datum 19 juli 2022

Openbaar

Onderwerp Besteding rijksmiddelen verduurzaming woningen kwetsbare huishoudens
Versienummer

Portefeuillehouder A. Spaans/M. van Willigen/D. de Jong
Informant P. Feldbrugge/C. Voortman
Afdeling Concernstaf
Telefoon (038) 498 3067
Email P.Feldbrugge@zwolle.nl

Financiële gevolgen

Betreft doel 6.4.1 We bevorderen dat Zwolle op termijn energieneutraal is
Begroting wijzigen Ja
Dekking ten laste van Beschikking

Bijlagen I Notulen Brainstorm aanpak energiearmoede 16 mei

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

1. de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen voor de aanpak energiearmoede te besteden aan:
 - Energieklussers ad € 150.000;
 - Energiecoaches versterken ad € 200.000;
 - Maatwerk maatregelen ad € 400.000;
 - Verbinding sociaal domein & energie ad € 80.000;
 - Koopwoningen isoleren ad € 1.400.000.
2. dit te dekken uit de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen ten behoeve van de gemeentelijke aanpak energiearmoede ad € 2.230.000

Datum 19 juli 2022

Inleiding

Op 7 februari jl. heeft uw raad kennisgenomen van de *informatienota 'Ontwikkelingen tegengaan energiearmoede'*. Deze schetst diverse ontwikkelingen en hoe we daar als gemeente mee om willen gaan. Een van die ontwikkelingen betreft het toekennen van de eenmalige energietoeslag, een rechtstreekse financiële tegemoetkoming. Op 19 april 2022 is uw raad hierover geïnformeerd. Een andere ontwikkeling die in de informatienota geschetst wordt is het voornemen van het Rijk om 150 miljoen euro te verdelen over de gemeentes om de energierekening te verlagen voor huishoudens met een laag besteedbaar inkomen en hoge energielasten als gevolg van gestegen energieprijzen in combinatie met de lagere energetische kwaliteit van de woningen. Het is de bedoeling dat de gemeente vóór de komende winter ontwikkelingen in gang heeft gebracht om invulling te geven aan dit doel.

Op 29 juni jl. werd bekend dat het Rijk onder dezelfde voorwaarden aan gemeentes extra middelen verstrekt. De deadline voor de besteding van de middelen (zowel de initiële als extra middelen) schuift op naar 31 december 2023. Voor Zwolle is het totaal nu € 2.230.000.

De gemeente is op zoek naar de meest effectieve manier om deze middelen in te zetten. En met urgentie. Want hoe meer verduurzamingsmaatregelen nog vóór de winter getroffen kunnen worden, hoe beter. Dit betekent dat in zeer korte tijd voorliggend voorstel is opgesteld om tot een besluit te komen zodat we maatregelen kunnen treffen die al deze winter tot lager energieverbruik en -kosten leiden voor inwoners.

Op 16 mei een brainstorm georganiseerd met diverse partners uit de stad. Dit waren zowel maatschappelijke (zorg, welzijn en schuldhulp) organisaties als de wijk- en buurt- energie-initiatieven. Een groeiend fijnmazig netwerk van 10 tot 15 buurtinitiatieven. Deze hebben vele contacten heeft met bewoners/buren rondom concrete verduurzamingsmaatregelen.

Het verslag van deze bijeenkomst vindt u in bijlage 1. Tijdens deze sessie zijn diverse ideeën opgedaan. Een kleinere groepje heeft vervolgens geadviseerd over voorliggend raadsvoorstel. We zijn onze partners erkentelijk voor hun inzet en inbreng. Dit heeft geresulteerd in het voorliggende bestedingsvoorstel.

We zijn ons ervan bewust dat met het voorliggende plan niet iedereen in de stad is geholpen. Daarvoor is het probleem te groot en zijn de middelen te beperkt. Het voorliggende plan is dan ook een plan van aanpak op basis van de huidige, incidentele rijksmiddelen. In de raadsinformatienota *'Op weg naar een Zwols isolatieprogramma Woningen'* geven we aan hoe we willen komen tot een structurele aanpak om woningen in de stad te verbeteren, in te zetten op forse energiebesparing en daarmee tegelijkertijd energiearmoede terug te dringen. Dit plan wordt ook zoveel mogelijk samen met onze partners in de stad opgesteld.

Beoogd effect

Het verduurzamen van woningen voor een kwetsbare groep huishoudens in Zwolle.

Dit voorstel stelt de raad in de gelegenheid om volgende stappen te zetten bij het tegengaan van energiearmoede voor kwetsbare huishoudens en het bouwt voort op het versterken van de samenwerking tussen de gemeente, energie-initiatieven in de stad en maatschappelijke organisaties.

Datum 19 juli 2022

Argumenten

De argumenten zijn als volgt opgebouwd.

We schetsen eerst de context (1.1) en geven de input vanuit het stadsgesprek weer (1.2). Daarna geven we -afgeleid van deze twee invalshoeken- onze uitgangspunten (2) en voorgestelde maatregelen weer (3)

1.1 Context

Voordat ingegaan wordt op ons voorstel van de besteding van de middelen schetsen we de context.

- a. het Rijk stelt voorwaarden aan het uitgeven van deze middelen. Zo is een financiële tegemoetkoming aan inwoners niet toegestaan. En voor het verstrekken van middelen aan verhuurders, waaronder de woningbouwcorporaties, ten behoeve van “aard en nagelvaste” isolatiemaatregelen gelden de staatssteunregels.
- b. TNO heeft landelijk in beeld gebracht hoeveel huishoudens er in Zwolle zijn met een laag besteedbaar inkomen en hoge energielasten als gevolg van gestegen energieprijzen. Voor Zwolle is dat 4,82% van de huishoudens, dus ongeveer 2500 huishoudens. Nader gespecificeerd:

Woningkenmerken, type woningen			
Appartementen	Tussenwoningen	Hoek- of 2-onder-1-kap	Vrijstaande woningen
26%	46%	27%	1%

Woningkenmerken, eigendom woningen		
Corporatiewoningen	Overige verhuur of onbekend	Koopwoningen
84%	9%	7%

Inkomen			
Uit werk of onderneming	Bijstand of overige	Pensioen	Overig
19%	49%	32%	0%

- c. Dit is de groep mensen die financieel gezien het meest kwetsbaar is voor de gestegen energielasten. Daarnaast zijn er signalen dat ook huishoudens met een laag inkomen in een redelijk geïsoleerd huis forse stijgingen hebben ten opzichte van hun inkomen. En dat geldt ook in toenemende mate voor huishoudens met een middeninkomen in een slecht of matig geïsoleerd huis, een tweede groep.
- d. Het Rijk heeft, na het beschikbaar stellen van de genoemde middelen, diverse maatregelen aangekondigd die - op termijn - gaan helpen bij het versneld isoleren van woningen.
 - De intentie van het kabinet is om aan de Tweede kamer een voorstel voor te leggen met als inhoud dat verhuurders vanaf 1 januari 2030 alleen huizen mogen verhuren met label a, b c of d.
 - Het Nationaal Isolatieprogramma zal, naar verluid, het voor gemeentes mogelijk maken om jaarlijks plannen in te dienen ter verduurzaming van woningen.
- e. In ons coalitieakkoord hebben we ons rekenschap gegeven van het feit dat de energietransitie plaatsvindt in een tijd waarin de prijzen voor energie fors stijgen. En dat dit kan leiden tot

Datum 19 juli 2022

problemen voor inwoners met een laag inkomen. We hebben aangegeven hier voor de begroting 2023 met een uitwerking te komen.

- f. De Zwolse woningbouwcorporaties zijn hun energetisch slechtste woningen versneld aan het renoveren. Zij hebben daarmee een eigen opgave die mede gefinancierd kan worden door de aangekondigde afbouw van de verhuurdersheffing. Woningwaarde verhogende maatregelen zoals glisolatie, wordt bovendien aangemerkt als staatssteun en dient de woningcorporatie dan ook zelf te financieren. Dit betekent dat er weliswaar intensief samengewerkt moet worden met de woningbouwcorporaties op dit thema, maar de financiële bijdrage vanuit deze eenmalige rijksmiddelen beperkt zal zijn. Dit zal in de lijn zijn van de huidige uitvoering van de RREW, waarin de woningbouwcorporaties participeren door hun huurders te ondersteunen via het online meetinstrument 'slimme meter portal', alsook het inzetten van energiecoaches en het treffen van kleine besparende maatregelen. Dit loopt nog door tot 31 december van dit jaar. De corporaties hebben de afgelopen jaren veel woningen gerenoveerd. Zij leggen in hun huidige renovatieplannen voor de komende jaren het accent op het verduurzamen van 1291 woningen van label e, f of g naar minimaal label d.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1291	460	260	167	169	86	149

1.2 Input vanuit stadsgesprek

Zoals aangegeven is het effectief besteden van deze rijksmiddelen niet iets dat de gemeente zelf kan en wil bedenken en uitvoeren. De belangrijkste uitkomsten van de gesprekken die we hebben gevoerd zijn

- Een deel van deze groep van 2500 huishoudens heeft zijn gedrag aangepast aan de hoge gasprijzen en een ander deel niet. Voor dit laatste deel zou het bevorderen van gedragsverandering een bijdrage kunnen leveren aan het verlagen van de energierekening. Dit is ook een onderwerp dat deel uitmaakt van het Zwolse Isolatieprogramma.
- Deze ongeveer 2500 huishoudens kunnen zich overal in de stad bevinden. Benaderbaarheid is cruciaal in de uitvoering. Binnenkort reikt de provincie ons een 'heat map' aan, waarin geografisch zichtbaar wordt in welke buurten relatief veel energie-armoede is. Tegelijkertijd geven vooral onze partners in het sociaal domein aan eigenlijk al op adresniveau te weten waar zich dit afspeelt. Het daadwerkelijk vinden, bereiken en toeleiden vraagt nog wel aandacht.
- Het bereiken van de meest kwetsbare huishoudens door energie-initiatieven is tijdsintensief en soms moeilijk. Professionals die wél in gesprek komen met deze huishoudens doen dat niet vanuit energiearmoede maar om andere redenen (schulden, zorg, welzijn). Gesprekspartners zijn eensgezind in hun opvatting dat de fase is aangebroken voor betere verbinding tussen de uitvoeringspraktijk van het sociale domein, energiecoaches en buurtinitiatieven. Tegelijkertijd beseft de groep dat het organiseren van dit proces een deel van het budget zal kosten. Geld dat dan niet direct terechtkomt bij de kwetsbare groep.
- De subsidies RRE (2020) en RREW (2022), zoals vastgesteld in uw raad d.d. 19 april 2021 richtten zich voor een deel op kleine verduurzamingsmaatregelen en bewustwording. Deze subsidies hebben geholpen de energie-initiatieven te laten groeien, een fijnmazig

Datum 19 juli 2022

netwerk in de stad op te bouwen en een aanzienlijke energiebesparing te realiseren door kierdichting en kleine maatregelen. Wel met de kanttekening dat kleine energiebesparende maatregelen een wisselend effect op de gasrekening hebben.

- De huidige, groeiende groep van vrijwillige energiecoaches, is zeer effectief bij het geven van concrete adviezen en handelingsperspectief. Van buur tot buur, aan de keukentafel. Het werkt goed, is de ervaring. En het vraagt om versterking.
- Isoleren levert de grootste verlaging van de energielasten op. Hoewel de gemeente Zwolle verhuurders niet financieel tegemoet kan komen hierbij, kunnen we dit wel voor de relatief kleine groep van kwetsbare huishoudens met een eigen woning met een lage energiekwaliteit.
- Een tastbare en directe ondersteuning voor elk kwetsbaar huishouden (huurders en woningeigenaren) is de inzet van energieklussers: mensen die ter plekke ook kleine maatregelen nemen en beschikken over een voertuig met dit soort materialen. Ook heel relevant voor de verhuurders die voor aankomende winter nog niet alle slecht geïsoleerde woningen gerenoveerd krijgen. De energieklussers helpen hands-on aan een tochtvrije, kierdichte en comfortabele woonkamer.

2 Onze uitgangspunten

Met bovenstaande input in gedachten komen we tot de volgende uitgangspunten voor de besteding van de beschikbaar gestelde rijksmiddelen:

- We streven ernaar dat in elke woning minimaal het meest gebruikte vertrek (vaak de huiskamer) comfortabel is.
- Tempo in besteding der middelen, hetgeen een voortvarende aanpak vraagt
- Liever gas besparen dan elektriciteit
- Zo veel mogelijk middelen naar directe interventies. Ontzorgen vanuit het perspectief van de inwoner. Klik, bel, kom: zo kan de inwoner geholpen worden. Procesgeld alleen als we van mening zijn dat de keten versterking behoeft.

3 Voorgestelde maatregelen

Gegeven de context en afwegende de input vanuit de stadsgesprekken en onze uitgangspunten willen we de middelen beschikbaar stellen voor:

- *We versterken de energieklussers* (in andere gemeentes ook wel bekend als FiX-brigade, energie-conciërges etc.). In samenwerking met de woningbouwcorporaties, verhuurders en de energie-initiatieven kunnen deze energieklussers ter plekke kleine maatregelen nemen. Ze beschikken over een voertuig met dit soort materialen. Budget € 150.000. Looptijd tot eind 2023.
- *Het versterken van de energiecoaches* (budget € 200.000). De groep zou, gezien de maatschappelijke ontwikkelingen en concrete vraag, moeten groeien in omvang, inclusiviteit en samenhang. Ook het bespreekbaar maken van gedragsverandering in energiegebruik (korter douchen etc.) vraagt bepaalde advieskwaliteiten richting huishoudens. Dat betekent toenemende kosten voor (de organisatie van) werving, opleiding/certificering en coördineren van de energiecoaches.
- *Maatwerkmaatregelen*. Met parallel ruimte voor maatwerk per woning in het aanbieden van kleinere maatregelen (infraroodpaneel, radiatorventilator, cv waterzijdig inregelen, inhuur specifieke deskundigheid, losse inductiekookplaat etc). Deze zijn beschikbaar voor huurders en eigenaren (budget € 400.000).

Datum 19 juli 2022

- *We verbinden de netwerken binnen het sociaal domein en het werkveld energietransitie.* Het gaat zowel om gemeentelijke ambtenaren als sociale partners en vrijwilligers van energie-initiatieven. Professionals en vrijwilligers in het sociaal domein krijgen een verhoogd inzicht in tekenen van energiearmoede en de (bouwkundige en financiële) mogelijkheden die er zijn om dit te verlichten. Tegelijkertijd krijgen de mensen in de energiewereld meer inzicht in de belevingswereld van deze kwetsbare inkomens (budget € 80.000).
- Professionals en vrijwilligers in het sociaal domein krijgen een verhoogd inzicht in tekenen van energiearmoede en de mogelijkheden die er zijn om dit te verlichten. De mensen in de energiewereld krijgen meer begrip voor de belevingswereld van deze kwetsbare inkomensgroep (budget € 80.000).
- *Waar mogelijk kiezen we voor isoleren.* We volgen hierbij de aanpak van de gemeente Deventer, waarbij kwetsbare huishoudens met een eigen woning én een energielabel slechter dan C financieel ondersteund worden met een substantieel bedrag (€ 2.500 tot € 3.500). In Zwolle zijn dit ongeveer 175 tot 200 woningen. Tezamen met de rijkssubsidies worden daarmee maatregelen van isolatie van dak, gevel, glas en vloerisolatie bereikbaar. We willen via een concreet plan van aanpak sturen op het nog vóór de winter daadwerkelijk kunnen isoleren. Dat vraagt criteria voor het definiëren van deze groep. Dat kan bijvoorbeeld zijn: inkomensgrens tot 130% van het sociaal minimum, een energiequote van hoger dan 13%*, niet meer dan € 15.000 spaargeld), communicatie naar de groep, inrichten van het werkproces (signalering-aanvraag-inmeten-isoleren-betalen factuur-aanvragen subsidie). Budget € 1.400.000.

Om de kans te vergroten dat we de doelgroep bereiken werken we nauw samen met de diverse sociaal domein partners, energiecoaches en energie-initiatieven die aangeven deze inwoners goed te kennen en die in juli een gezamenlijk plan van aanpak (vinden, bereiken, toeleiden) voorbereiden. Samen met de gemeente wordt in september ingezet op het benaderen van deze specifiek groep, zodat de bouwbedrijven “gelijk” aan de slag kunnen. Een door de provincie ontwikkelde ‘heat map”, waarop geografisch zichtbaar wordt waar financieel kwetsbare woningeigenaren met energetisch slechte woningen zich bevinden is hierbij behulpzaam.

Het is denkbaar dat zich gaandeweg een tweede groep aftekent, mensen op het minimum met een label C of mensen vlak boven de 130% sociaal minimum in een slecht geïsoleerd huis.

** De energiequote van een huishouden geeft de energiekosten aan als aandeel van het inkomen (een huishouden wordt als energiearm gezien als een bepaald aandeel van het inkomen opgaat aan energiekosten).*

Besteding der middelen

In onderstaande tabel staan de maatregelen zoals hierboven toegelicht.

<i>Wat</i>	<i>Budget</i>	<i>Beschikbaar voor</i>
Energieklussers versterken	150	Huurders en woningeigenaren
Energiecoaches versterken	200	Huurders en woningeigenaren
Maatwerk maatregelen	400	Huurders en woningeigenaren
Verbinden netwerk sociaal domein met werkveld energietransitie	80	Huurders en woningeigenaren
Koopwoningen isoleren (uitvoering)	1.400	Woningegenaren

Datum 19 juli 2022

Risico's

Het grootste risico zit in het *tempo* waarmee we het geld daadwerkelijk effectief omgezet hebben in verduurzaamde huizen. We hebben een projectleider aangesteld, specifiek voor het plan om huizen te isoleren.

Grootste aandachtspunt is het *tijdig organiseren* van de (Zwolse) bouw- en isolatiesector, die immers al problemen kennen om hun klanten te bedienen (handen en materialen). Daarvoor is een speciaal snel interventieteam onder leiding van de directie ingesteld.

Dit team richt zich ook op het genoemde tweede grote aandachtspunt: *de daadwerkelijke aanmelding door huishoudens*. Daarom kiezen we voor een aanpak samen met de sociaal domein partners zoals hiervoor omschreven.

We richten ons in eerste instantie op de genoemde circa 175 woningen, de middelen hiervoor zullen toereikend zijn. Het is denkbaar dat zich gaandeweg een tweede groep aftekent die ook gebruik wil maken van het voor rekening van de gemeente laten isoleren van hun woning. Tegen die tijd is ook het onderdeel isoleren van het Nationaal Isolatieprogramma bekend, hetgeen waarschijnlijk financiële mogelijkheden biedt.

Financiën

De gemeente dient het beschikte bedrag jaarlijks uiterlijk op 15 juli van het jaar volgend op het begrotingsjaar te verantwoorden via het systeem van single information, single audit (SiSa). Het betreft vooral een financiële verantwoording.

Communicatie

De communicatiestrategie behorende bij dit plan van aanpak wordt zo spoedig mogelijk uitgewerkt.

Vervolg

- Parallel aan deze ontwikkeling wordt nog voor de zomer gesproken met de woningbouwcorporaties over het versnellen van hun isolatiemaatregelen.
- Het college stelt eind augustus een plan van aanpak vast voor de maatregel “koopwoningen isoleren”. Deze gaat ter informatie naar de raad. We evalueren deze aanpak in voorjaar 2023.
- We bouwen de samenwerking met de lokale partners toekomstgericht op en willen een basis leggen voor een structurele samenwerkingsvorm. Dit wordt verder vormgegeven in het Zwolse Isolatieprogramma, uiteraard met de kennis die op dit moment aanwezig is. We laten ruimte om nieuw rijksbeleid in te passen. We komen met voorstellen om gemeentebreed aan te geven waar we accenten willen leggen, hoe we het Nationaal Isolatieprogramma lokaal invulling geven, hoe we de steeds grotere groep buurt- en wijkinitiatieven willen faciliteren en financieren en hoe we per doelgroep (huurder, particuliere huurder, VVE, woningcorporatie) de klantreizen willen ondersteunen richting isoleren en besparen.
- We onderzoeken in dit kader ook of het via de bijzondere bijstand beschikbaar stellen van energiezuinig witgoed energetische en voor de portemonnee dusdanig positieve effecten heeft dat dit structurele uitgaven rechtvaardigt.
- We onderzoeken in dit kader ook de mogelijkheden om, samen met de lokale energiecoöperatie, kleine zonopwek te realiseren en het rendement terug te geven aan buurtbewoners die rond moeten komen van een minimum inkomen (minimabeleid).

Datum 19 juli 2022

Openbaarheid

Openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

voorzitter, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer